

Onderzoek naar beschermde soorten in het plangebied aan de Enschootsebaan te Berkel-Enschot (gemeente Tilburg)

Opdrachtgever: Van Wijnen, Meyer en Roozen van Hoppe

Maart 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Toetsing onderzoeksresultaten aan de Wet natuurbescherming.....	2
2.1. Vogels	3
2.1.1. Algemene beschrijving	3
2.1.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten	3
2.2. Soorten van Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en Verdrag van Bonn	4
2.2.1. Algemene beschrijving	4
2.2.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten	4
2.3. Andere soorten.....	5
2.3.1. Algemene beschrijving	5
2.3.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten	5
2.4. Zorgplicht voor dieren en planten.....	6
2.5. Conclusies en aanbevelingen	6
3. Literatuur en bronvermelding	7

2.1. Vogels

2.1.1. Algemene beschrijving

In Noord-Brabant broeden circa 190 vogelsoorten. Het overgrote deel is zeer tot vrij zeldzaam en circa 30 vogelsoorten zijn (zeer) algemeen.

Met betrekking tot de vogelsoorten gelden vier verbodsartikelen:

Art 3.1 lid 1: Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.

Art 3.1 lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.

Art 3.1 lid 3: Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.

Art 3.1 lid 4 en 5: Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Lijst van jaarrond beschermde vogelnesten

Vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Op de volgende vier categorieën gelden de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming het gehele jaar:

1. Nesten van de steenuil die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders (roek, gierzwaluw en huismus) die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en beperkt beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en beperkt beschikbaar. Van de 5 soorten broeden de slechtvalk, grote gele kwikstaart, ooievaar en kerkuil zeer tot tamelijk zelden in Noord-Brabant.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Van de 7 soorten broeden de boomvalk, buizerd, havik, sperwer, wespandief en ransuil in Noord-Brabant.

Tot de categorie 5 behoren vogelsoorten die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Tot de categorie 5 behoren momenteel 34 vogelsoorten, waarvan het overgrote deel ook broedt in Noord-Brabant. De draaihals, tapuit, brilduiker, glanskop en hop broeden echter zeer zeldzaam in Noord-Brabant. Daarentegen behoren tot de lijst ook enkele (zeer) algemene soorten, te weten de ekster, zwarte kraai, koolmees, pimpelmees en spreeuw. Andere (minder algemene) soorten die tot de categorie 5 behoren zijn de boerenzwaluw, huiszwaluw, oeverzwaluw, ijsvogel, blauwe reiger, groene specht, zwarte specht, grote en kleine bonte specht, bosuil, torenvalk, bonte en grauwe vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, zwarte mees, gekraagde en zwarte roodstaart. De soorten uit de categorie 5 vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

2.1.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten

Het plangebied is een foerageer- en/of rustgebied voor diverse (zeer) algemene vogelsoorten, zoals de houtduif, tortelduif, zwarte kraai, kauw, ekster, merel, groenling, roodborst, koolmees, heggenmus, spreeuw en vink. Af en toe zullen er in het gebied zeer waarschijnlijk ook (iets) minder algemene soorten foerageren zoals de torenvalk, buizerd, groene specht, boerenzwaluw en gierzwaluw.

Tijdens het onderzoek zijn er binnen het plangebied enkele roepende mannetjes van de huismus vastgesteld. Deze riepen vanuit een brede groenblijvende haag op het terrein van een boomkwekerij/hoveniersbedrijf. Deze haag wordt in ieder geval door huismussen gebruikt als rustplaats. Als

broedgelegenheid kunnen de woningen (voormalige boerderijen) langs de Enschootsebaan dienst doen, met in totaal waarschijnlijk ca. 3-5 territoria. Indien deze woningen worden gesloopt dan is nader onderzoek naar huismussen noodzakelijk.

Door het ontbreken van geschikte gebouwen is het de verwachting dat er binnen het plangebied geen rust- en/of broedplaatsen van de kerkuil voorkomen. Wel zou het plangebied als foerageergebied door de kerkuil kunnen worden gebruikt. Voor steenuil is de verwachting dat het plangebied te klein is, en tevens inmiddels teveel ligt ingeklemd binnen de stedelijke invloedssfeer.

Voor de gierzwaluw is de aanwezige bebouwing binnen het plangebied niet geschikt en ligt het plangebied te geïsoleerd van andere broedlocaties.

2.2. Soorten van Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en Verdrag van Bonn

2.2.1. Algemene beschrijving

De Europees beschermde soorten, niet vogels zijnde, bestaan uit soorten van de Habitatrichtlijn bijlage IV onderdeel a inclusief het Verdrag van Bern bijlage II en het Verdrag van Bonn bijlage I, voor zover hun natuurlijke verspreidingsgebied zich in Nederland bevindt. Tot deze soorten behoren ondermeer alle vleermuissoorten, boomkikker, heikikker, poelkikker, rugstreeppad, kamsalamander, gladde slang, drijvende waterweegbree, bever, noordse woelmuis, pimperlblauwtje, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker en de platte schijfkoren.

Met betrekking tot de diersoorten gelden vier verbodsartikelen:

Art 3.5 lid 1: Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.

Art 3.5 lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen.

Art 3.5 lid 3: Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.

Art 3.5 lid 2: Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren.

Met betrekking tot de plantensoorten geldt het verbodsartikel:

Art 3.5 lid 5: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

2.2.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten.

Vleermuizen

Vaste verblijfplaatsen in voormalige boerderijen langs de Enschootsebaan kunnen voorkomen. Indien deze woningen worden gesloopt dan is nader onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk.

Voor de aanwezigheid van vaste vliegroutes zijn de mogelijkheden zeer beperkt. De grootste kans daarop is waarschijnlijk langs de begrenzing van het plangebied, nabij de grens met de achtertuinen van de woningen langs de Bosscheweg. Ontwikkeling van het plangebied hoeft daarbij dus geen invloed te hebben op de eventuele aanwezigheid van dergelijke vaste vliegroutes.

Op basis van het veldbezoek en een deskundigenoordeel kan worden bepaald dat het plangebied een foerageergebied zal zijn voor met name de gewone dwergvleermuis en af en toe ook voor de laatvlieger en rosse vleermuis. Gezien de huidige inrichting en gebruik van het plangebied zal het aantal exemplaren van de gewone dwergvleermuis tamelijk laag (= minder dan 10 exemplaren) zijn tot zeer laag (1-2 exemplaren) voor wat betreft de overige vleermuissoorten. Een essentieel foerageergebied voor vleermuizen zal het plangebied niet zijn.

Overige soorten

Voor de overige soorten die beschermd zijn volgens de Habitatrictlijn, Verdrag van Bern en Verdrag van Bonn is het plangebied niet geschikt als vaste verblijfplaats, groeiplaats, rustplaats en/of foerageergebied.

2.3. Andere soorten

2.3.1. Algemene beschrijving

De andere, 'nationale' soorten staan vermeld op in een bijlage van de wet die hoort bij artikel 3.10. Op deze bijlage staan soorten uit de soortgroepen zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten.

Met betrekking tot de diersoorten gelden twee verbodsartikelen:

Art 3.10 lid 1a: Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen.

Art 3.10 lid 1b: Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Het opzettelijk verontrusten en het verstoren van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van andere soorten is in de Wet natuurbescherming niet (langer) verboden.

In de provincie Noord-Brabant zijn diverse soorten vrijgesteld van de bovengenoemde verboden bij activiteiten die betrekking hebben met ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw, aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer. Tot de soorten behoren onder andere de amfibiesoorten: bruine kikker, gewone pad, bastaardkikker en kleine watersalamander, de zoogdiersoorten: egel, haas, konijn, ree, vos, wild zwijn en diverse muizensoorten, zoals de huisspitsmuis, bosmuis, rosse woelmuis en veldmuis. Bunzing, hermelijn en wezel zijn vrijgesteld tot 1 oktober 2017.

Tot de diersoorten die niet zijn vrijgesteld behoren zoogdiersoorten zoals de das, eekhoorn, boom-marter, steenmarter, amfibie- en reptielsoorten zoals de vinpootsalamander, alpenwatersalamander, levendbarende hagedis en hazelworm, vlindersoorten zoals het gentiaanblauwtje, bruin dikkopje en kleine ijsvogelvlinder, libellensoorten zoals de bosbeekjuffer, gevlekte glanslibel en beekrombout en de vissoorten grote modderkruiper en beekprik.

Met betrekking tot de plantensoorten geldt het verbodsartikel:

Art 3.10 lid 1c: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Beschermd zijn diverse zeldzame akkerplanten, zoals blauw guichelheil, wilde ridderspoor, korensla en naaldenkervel, alsook ondermeer dennenorchis, kranskarwij, rozenkransje en blaasvaren.

2.3.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten

Op basis van het onderzoek en een deskundigenoordeel kan worden bepaald dat binnen het plangebied van de soorten die behoren tot de categorie 'andere' soorten de kleine watersalamander, bruine kikker, gewone pad, bastaardkikker, huisspitsmuis, rosse woelmuis, bosmuis, veldmuis, haas, konijn, vos, hermelijn en wezel, actueel (kunnen) voorkomen.

De genoemde amfibiesoorten hebben mogelijk binnen het plangebied een voortplantingsplaats in enkele sloten. Van de huisspitsmuis, rosse woelmuis, veldmuis, bosmuis zullen er binnen het plangebied zeer waarschijnlijk enkele vaste verblijfplaatsen voorkomen. Haas, konijn, vos, hermelijn en wezel zullen het plangebied zeer waarschijnlijk alleen als foerageergebied of als 'doortrekroute' gebruiken.

De functies die het plangebied actueel bezit voor genoemde soorten zullen door de geplande activiteiten verdwijnen.

Andere amfibie- en zoogdiersoorten dan wel planten-, reptiel-, vis-, libelle- en/of dagvlindersoorten behorende tot de categorie 'andere' soorten komen actueel niet binnen het plangebied voor dan wel het plangebied is niet of nauwelijks geschikt als vaste verblijfplaats, rustplaats en/of foerageergebied.

2.4. Zorgplicht voor dieren en planten

Of dier- en plantensoorten nu beschermd zijn of niet, iedereen moet voldoende rekening houden met in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. De wet erkent daarmee de intrinsieke waarde van in het wild levende soorten. De Memorie van Toelichting zegt het zo: “De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer u een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, u zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van uw handelen.

2.5. Conclusies en aanbevelingen

- De kleine watersalamander, bruine kikker, gewone pad en bastaardkikker hebben mogelijk binnen het plangebied een voortplantingsplaats in enkele sloten. Van de huisspitsmuis, rosse woelmuis, veldmuis, bosmuis zullen er binnen het plangebied zeer waarschijnlijk enkele vaste verblijfplaatsen voorkomen. Haas, konijn, vos, hermelijn en wezel zullen het plangebied zeer waarschijnlijk alleen als foerageergebied of als ‘doortrekroute’ gebruiken. De functies die het plangebied actueel bezit voor genoemde soorten zullen door de geplande activiteiten verdwijnen. In de provincie Noord-Brabant zijn de genoemde soorten vrijgesteld. Rust- en verblijfplaatsen van de hermelijn en wezel zijn niet vrijgesteld, echter het plangebied wordt door deze zoogdiersoorten zeer waarschijnlijk alleen gebruikt als foerageergebied of als ‘doortrekroute’.
- Het plangebied is een foerageer- en/of rustgebied voor diverse (zeer) algemene vogelsoorten, zoals de houtduif, tortelduif, zwarte kraai, kauw, ekster, merel, groenling, roodborst, koolmees, hegenmus, spreeuw en vink. Af en toe zullen er in het gebied ook zeer waarschijnlijk (iets) minder algemene soorten foerageren zoals de torenvalk, buizerd, groene specht, boerenzwaluw en gierzwaluw.
- De haag op het terrein van een boomkwekerij/hoveniersbedrijf wordt door huismussen gebruikt als rustplaats. Als broedgelegenheid kunnen de woningen (voormalige boerderijen) langs de Enschotsebaan dienst doen, met in totaal waarschijnlijk ca. 3-5 territoria. Indien deze woningen worden gesloopt dan is nader onderzoek naar huismussen noodzakelijk.
- Door het ontbreken van geschikte gebouwen is het de verwachting dat er binnen het plangebied geen rust- en/of broedplaatsen van de kerkuil voorkomen. Wel zou het plangebied als foerageergebied door de kerkuil kunnen worden gebruikt. Voor steenuil is de verwachting dat het plangebied te klein is, en tevens inmiddels teveel ligt ingeklemd binnen de stedelijke invloedssfeer.
- Voor de gierzwaluw is de aanwezige bebouwing binnen het plangebied niet geschikt en ligt het plangebied te geïsoleerd van andere broedlocaties.
- Vaste verblijfplaatsen in voormalige boerderijen langs de Enschotsebaan kunnen voorkomen. Indien deze woningen worden gesloopt dan is nader onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk.
- Op basis van het veldbezoek en een deskundigenoordeel kan worden bepaald dat het plangebied een foerageergebied zal zijn voor met name de gewone dwergvleermuis en af en toe ook voor de laatvlieger en rosse vleermuis. Een essentieel foerageergebied voor vleermuizen zal het plangebied niet zijn.
- Nader onderzoek naar verblijfplaatsen van gebouwbewonende vogelsoorten (met name de huismuis) en van vleermuizen in de woningen langs de Enschotsebaan wordt noodzakelijk geacht.

3. Literatuur en bronvermelding

Gedeputeerde Staten Noord-Brabant, 2017.

Verordening natuurbescherming Noord-Brabant. Den Bosch.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. 's-Gravenhage.